

Рецензија – Александра Шаренац

„ПИЈАНИ БРОД“ НА ПЕСНИЧКОЈ ПУЧИНИ МИЛОВАНА КЉАЈЕВИЋА

(Трн, Милован Кљајевић, Београд, 2021)

Када је Артур Рембо написао своју чувену песму „Пијани брод“ имао је свега 16 година и њоме је наговестио своју судбину уклетог песника, којег ће песничке воде носити, славити, ломити и на крају, пре него што га вино у бесмртност светске лирике, заувек одвојити од писане речи, иако је имао свега 21 годину када је написао последњи стих и заувек окренуо леђа поезији. Шта је то толико мрачно и страшно у песнику или његовој пројекцији света, што га толико уплаши да заувек ућути и окрене се стварном, огољеном животу или је пак бесмисао, та губа, болест која захвати душу, кривац што се песник једног јутра пробуди покраден и отрежњен у свету без песничких слика?

Овим питањима бави се и млади песник Милован Кљајевић, који се са својим песничким првенцем „Трн“ отиснуо у дубоке и опасне воде песничког трагања. Истина, иако на почетку свог песничког путовања, он се доста зрело бави питањима смисла живота, покушава да завире у тајну смрти, трага за собом и својим местом у свету, преиспитује своју улогу песника, види спас у љубави... Вешто кротећи своје мисли и емоције у звучне стихове, који доприносе сугестивности његове поезије, песник нас

увлачи у свој свет (бе)смисла над којим вреба смрт која је
можда и спас, слобода.

*Пробудио сам се туђ
Лавеж паса опомиње
Земља није за човјека...*

Свестан да не припада какофонији лучких песника, он се попут Рембоовог „Пијаног брода“ отискује на пучину у потрагу за смислом. Он окреће леђа свакодневници, која прети да га прогута заједно са онима који су оно што су стари Грци звали „говором богова“ свели на обичан језик, и окреће се природи коју буди заборављеним песничким језиком. Обилато се користећи стилским фигурама, нарочито персонификацијом, он већ од првих песама у збирци (*Послушај, Точак, Синхро*) наговештава да је реч о песнику који ће тек наћи своје место под овим песничким небом, уколико издржи терет сопствених мисли и ослободи их олова, како и сам каже у једној својој песми.

*Моје ријечи нису се чуле
А камење би проговорило
Па се преобразило у слова
Или у сунцокрет*

*Плутао мјесец по небу као локвањ
А ти ћутиш...*

Овде је наговештена тема којом ће се бавити и у другим песмама (Тужно перо, Атоми), а то је питање улоге песника. Има ли смисла уопште певати у овом свету када те нико не чује и да ли песма може да спаси свет или то може само љубав. Љубав као Апсолут, као наша вечита тежња за Богом и безусловном љубављу.

Ипак, сасвим сам сигурна да Кљајевић негде дубоко у себи слуги моћ и јачину песничке речи, која се није родила само за данас, него и за сутра, прекосутра, преко времена, за увек и да је њена улога баш та да човека доведе до љубави према себи и другима, и тиме га приближи Апсолуту или Богу. Колико ће песник у томе успети, зависи од тога колико је спреман дубоко да зарони, далеко да оде и да то што тамо нађе изнесе на крилима надахнућа обучено у сугестивни песнички језик, кадар да пробуди данашњицу и сутрашњицу.

Плитке очи бацају љагу на
морске медузе.

Изразе опечени на обалу.

Никада не виде красоту
њених боја у дубинама.

(Траг)

Код Кљајевића су теме и мотиви о којима пише испреплетани у песмама и тако сликовито приказани, да се пред нама отвара калейдоскоп боја песничких слика које заокупљају самог песника. Једна врло лепа импресионистичка слика у стиху Плутао мјесец по небу као локвањ, сведочи о синестетичком карактеру Кљајевићеве

поезије, која је неретко и језгровита, херметична, као да је песник одлучио да закључа своје речи иза стаклених врата, допуштајући читаоцу да их чита, али да им ништа не додаје, нити одузима, па ни зарез или тачку. Укинута је интерпункција, осим када је у функцији јачег наглашавања емоције или мисли. Песма је ту као слика у галерији коју можеш да посматраш, али не и да дираш.

Следећи Малармеову тезу да поезија не треба да именује или описује ствари већ да ствара њихову атмосферу сугестијом и наговештајем, Кљајевић се ставља у службу свог песничког језика, тако да читајући поједине његове песме, заиста имамо утисак да је Бранко Миљковић био у праву када је рекао да је поезија та која пише песника, а не обрнуто, да је песник жртва своје поезије и да је та победа поезије над песником у ствари суштина песништва.

„Бродолом Кљајевића као песника“ и владавина његове поезије над њим, и још један од разлога зашто сам одабрала Рембоов „Пијани брод“ као метафору којом ћелим да опишем његову поезију, свакако је и у избору песама које су се нашле у овој књизи. Наиме, пишући се саме, без намере да се једног дана обједине у једној књизи, његове песме, немају строго композиционо јединство, већ су обједињене овом књигом као збирка која је настала сама од себе.

Из мисаоне, рефлексивне поезије ми одједном прелазимо у љубавну поезију, посвећену њој која је могла бити спас, која је била инспирација за стихове, која је била љубав, а данас је она која га поново приближава питањима (бе)смисла и смрти.

У тихој ноћи
Још тише и крадом
Прошапутала си
Требаш ми
А ја сањам смрти...
(Ноћ)

Када је реч о љубавној поезији Милована Кљајевића, песничке слике које искрсавају пред нама говоре нам о разноликим утицајима од Превера (Живот куца, Заборавио сам у Фиренци), преко Лорке (Лака радост) до оригиналног песничког израза који се, по мени, најлепше огледа у песмама Мемла и Писмо:

Не знам те довољно
Али знам
Везан сам
Робијам

Сваки стих бих
Оковао тобом
Али нећу
За друге очи
Нека је страно
Себично чувам!

Песма Мемла, у којој песник поново обједињује теме љубави, (бе)смисла и самосвести, изнедрила је једну од најлепших песничких слика, које можда највише говоре о Кљајевићевој песничкој природи:

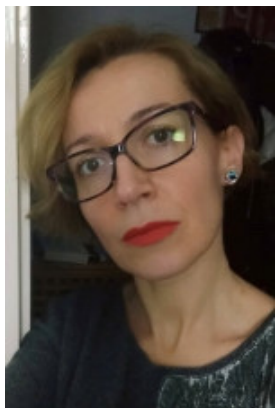
*Чезнем твоје додире
Као што птица јато иште...*

У неким љубавним песмама, песник се удаљава од оног строгог херметичног израза, од сабијања речи у окове стихова, и допушта песми да потече као наративна лирика. Ту припадају песме које сам већ поменула: *Живот куца, Заборавио сам у Фиренци*, али и *Писмо из тамнице* етц.

Исто тако, међу њима имамо и песме чији се стихови поново кроте у сврху стварања наговештаја, атмосфере и сугестивног доживљаја (*Лака радост*) и које, својствено својој природи, лебде између љубавног, мисаоног, животног. Рекла бих да је то можда и најјача црта у Кљајевићевом писању, та синестезија, не само значења, звука и слике када говоримо о његовом песничком језику, већ и обједињене теме и мотиви, који чине живот у којем су љубав, смисао и смрт нераздвојиво испреплетани.

На крају, можемо ли наслутити куда плови овај Кљајевићев „Пијани брод” загладан у вечите онтолошке теме на небу метафизике? Да ли ће још дуго лутати бескрајном пучином у потрази за одговорима док ће га валови немилосрдно бацати или ће се уплашити даљина и мрачне ноћи, па ће исписавши свој последњи стих, скрасити се у некој мирној луци свакодневнице? Одговор на ово питање вероватно не зна ни сам песник, али једно је сигурно – тело овог песника неће бити *страшило за птице на спуштеним једрима брода* јер су те птице његов пород који је пустио у свет и слободу. Можда ће га његове песме поразити на пучини, али сигурно му неће кљуцати јетру као оне орлушине Прометеју. Птице (*Песме*) нису сурове као људи и грчки богови.

О АУТОРКИ РЕЦЕНЗИЈЕ

Александра Шаренац (1980) је српска књижевница. Дипломирала је на катедри за Општу књижевност и библиотекарство 2005. године. Бави се писањем, књижевном критиком, есејистиком и библиотекарством. Покретач је „Литерарних дружења“ која имају за циљ промовисање читања и писања код средњошколаца са посебним акцентом на значај школских библиотека

у васпитно-образовном раду са ученицима.

Објавила је књигу поезије „Иза погледа“. Поред тога, њене песме су објављене у бројним часописима, зборницима и антологијама, како у Србији, тако и у региону. Песме су јој преведене на немачки, шпански, македонски и ромски језик. Поезију објављује под псеудонимом Сандра Алек.

Стручне радове из области књижевности и библиотекарства објављује под својим правим именом у српским и иностраним часописима. Живи и ради у Београду.

